

Z VÝSTAVBY ŽELEZNIČNEJ SIETE V TURCI

RICHARD LACKO

Slovenské národné múzeum v Martine

Roku 1825 začala sa v Anglicku premávka na parnej adhéznej železnici, ktorej rozchod koľajníc bol 4 stopy a 8 a pol palca, t.j. 1 435 mm, teda dnes normálnorozchodná železničná trať, v prevažnej miere používaná vo väčšine železničných správ dodnes.

Vynález železnice spôsobil úplný prevrat v doprave. V mnohých krajinách pochopili výhody železničnej dopravy pred vtedy pomalou a neekonomickou cestnou dopravou. Postupne sa z ciest vytrácali dostavníky, poštové vozy a povozníci s konskými poťahmi, ktorí strácali možnosť prepravy tovarov, pretože nemohli konkurovať železnici. Čas prepravy ľudí i tovarov sa skracoval, čo v konečnom dôsledku spôsobilo i zmenu filozofie myslenia človeka v mnohých oblastiach hospodárskeho, kultúrneho a spoločenského života. Postupne sa vytvárala stavovská skupina „železničiarov“. Začala sa éra železníc.

V Uhorsku sa začala výstavba železničnej siete v porovnaní s ostatnou Európou o niečo neskôr, čo bolo dané hospodárskou zaostalosťou krajiny. Uhorský snem už v rokoch 1825–1827 rokoval o zlepšení dopravy v krajine. Komisia počas zasadnutí snemu vypracovala návrh na vybudovanie dopravnej siete s názvom „De viarum structure et conservatione.“¹ V štyridsiatych rokoch 19. storočia bol vypracovaný návrh na prednostné vybudovanie dopravnej štruktúry v krajine. V základnom elaboráte komisie nachádzame okrem výstavby cestných komunikácií aj trasy trinástich „ductus ferreos“ – železných ciest, ktoré pokladali za železnicu. Zákonný článok XXV z roku 1836 o výstavbe železníc v Uhorsku bol prijatý 2. mája 1836.² I keď sa tento program nerealizoval, môžeme ho považovať za začiatok snáh o zlepšenie dopravných podmienok v krajine. Poslanci uhorského snemu (väčšinou poľnohospodárski statkári) v tomto období dávali prednosť výstavbe železnice s konským poťahom.

Zlom vo výstavbe železničnej siete nastal až v 60. rokoch 19. storočia. Prudký

¹KÉPESSY, A. A magyar vasutügy története. Budapešť, 1908, s. 23.

²KUBÁČEK, J., SZOJKA, L. Vzťah štátu a železnice. In Dejiny železníc na území Slovenska. Bratislava : Vydavateľstvo ŽSR, 1999. s. 25.